

LEGENDE

- Route
- Eet- of drinkplek
- Fotoplek
- Rustplek

3 JAAGPAD

Hier op het jaagpad heb je een prachtig zicht op een aantal voormalige industriële gebouwen.

Het imposante pand met drie bouwlagen aan de overzijde van het water is eerst een katoenspinnerij. Op het eind van de 19e eeuw palmt coöperatieve Volksbelang het gebouw in. De industriële bakkerij concurreert met de socialistische coöperatieve Vooruit.

Iets verder vind je een voormalige lijnwaadweverij. Hier worden vlasdraden tot linnen geweven. Ook dit pand wordt ingenomen door Volksbelang.

Na WOII verloedert de buurt, maar vanaf 1990 krijgen de industriële panden een nieuwe bestemming als moderne kantoren en hotels.

4 ZUIVELBRUG

Aan de overkant van het water, bijna op de Zuivelbrug, staat een vierkante schoorsteen uit 1851. Aan de voet ervan ligt oorspronkelijk de stoommaaldrijer Molens Goethals, waar graan tot meel wordt gemalen. Tot in het tijdperk van de stoommachine is men voor het malen vooral aangewezen op water- en windkracht. Vanaf het tweede kwart van de 19e eeuw doet mechanische drijfkracht onder de vorm van stoomkracht zeer geleidelijk zijn intrede.

Op de voorgevel van het pand, in de Meersniersstraat, is een fraaie lijst aangebracht met voorstellingen van de rosmolens, het werk in de maalderij en in de bakkerij. De laatste molenaar, Jacques Goethals, maalt hier tot november 2008. Vandaag is het een koffie- en cakehuis.

5 WATERTRAPPEN

Lage schepen en platte schuiten laden en lossen hun vracht tot ver in de 19e eeuw via de zogenaamde watertrappen. Je ziet nog enkele watertrappen aan de overkant van het water bij de kleine straatjes tussen de achterhuizen van de Langemunt.

6 GRAVENSTEEN

Een imposante burcht. De burcht - en ook enkele kloosters - herbergen de eerste fabrieken van de stad. In de 19e eeuw huisvest het Gravensteen een katoenspinnerij, later ook een constructiewerkplaats met een 50-tal arbeidershuisjes.

7 ROLPAAL

Eeuwenlang spelen de Gentse binnenwateren een doorslaggevende rol in het transport van en naar de stad. Na de aanleg van het kanaal Gent-Terneuzen in 1827 breidt de haven ten noorden van de stad uit, en verliest de oude handelshaven aan de Gras- en Korenlei aan belang.

Een laatste getuige is de rolpaal op de hoek van de Vleeshuizel en de Grasbrug. Je ziet er heel duidelijke sporen van wrijving.

Een rolpaal is namelijk een hulpmiddel bij het 'jagen' van schepen, waarbij men of paard het schip met een touw voorttrekt. Rolpalen staan in de bocht van een rivier. Bij het nemen van de bocht legt de schipper een koord om de paal. Door tegenroer te geven, zorgt de schipper ervoor dat de boot de kant niet raakt.

3. Zicht op de industriële gebouwen van de Waaistraat, 1942 © Archief Gent en © KIK-IRPA Brussel

10 VELDSTRAAT

Vanaf de middeleeuwen vestigen vooraanstaande patriciërsfamilies zich in de Veldstraat. Op de drukke handelsweg tonen ze hun macht en prestige met omvangrijke stenen huizen, ook stenen genoemd.

Later domineren afwisselend fraaie herenhuizen en luxueuze handelspanden het straatbeeld. Door de industrialisering wijzigt na verloop van tijd ook de vrijetijdsbeleving. Al snel staat de Veldstraat dan ook synoniem voor een bruisend ontspanningsleven. Met de komst van de grootwarenhuizen wijzigt het uitzicht van de Veldstraat opnieuw.

(Bershka, Veldstraat 56) Théâtre Pathé - later cinema Majestic - is vanaf 1910 een feest- en filmzaal. De filmzaal wordt in 1938 grondig gerenoveerd en krijgt een indrukwekkende gevel; een mooie illustratie van de filmsgeschiedenis in de Veldstraat.

(Kruidvat, Veldstraat 76) In de Scala, later Ancienne Belgique, worden naast revues, operettes en orkesten ook circus- en variëtevoorstellingen geprogrammeerd. Kijk even naar boven in de winkel. Het voormalige interieur is nog deels zichtbaar.

(Uitbreuren, Veldstraat 82) Bij zijn riantie Hôtel de maître bouwt Gents katoenbaron Judocus Clemmen in 1772 een neoclassicistisch pakhuis. Daar bewaart hij de textielproducten van zijn katoendrukkerij. Later komen de panden in handen van belangrijk drukker Desiré-Jean Vander Haeghen (1798-1850). De Gazette van Gent wordt er gedrukt - in die tijd een van de meest gelezen nieuwsbladen. De laatste telg van de drukkersfamilie, Arnold Vander Haeghen, schenkt het Hotel Clemmen aan de stad.

(Galeria Inno, Veldstraat 86) Hier bevindt zich een van de eerste Gents warenhuizen: Grand Bazar. Kijk even naar boven. De statige gevel dateert van 1920.

11 KOUTER

In de 19e eeuw is de Kouter het uitverkoren decor voor de pracht en praal van de burgerij, met grote herenhuizen, statige lindebomen en sierlijke zitbanken.

De aanwezigheid van de burgerij lokt ook de betere hotels, restaurants en cafés naar het plein. Daarnaast vestigen er zich een aantal maatschappijen en clubs van diverse politieke strekkingen. Stilaan groeit de Kouter uit tot een plein waar de bourgeoisie, gehuld in pieklijn zondagspak, komt flaneren. De bloemenmarkt is er een vaste attractie.

Vanaf het begin van de 20e eeuw drukken de financiële instellingen hun stempel op de Kouter. De imposante bankgebouwen hebben beneden een ruime lokettenzaal en prestigieuze ontvangstruimtes. Nu verlaten de financiële instellingen gaandeweg het stadscentrum. De ruime panden ondergaan een herbestemming tot wooneenheden.

6. Gravensteen met aangebouwde huizen en fabrieken, begin 20e eeuw © Industriemuseum

10. De Veldstraat ontloopt zich midden 20e eeuw tot uitgaansbuurt. Cinema Eldorado, Veldstraat 94. © Rijksarchief Antwerpen-Beveren

1 INDUSTRIEMUSEUM

En halve eeuw geleden weerklinkt op deze plek het helse kabaal van textielmachines. Al in 1813 wordt de plek dan ook voor het eerst vermeld als katoenspinnerij. In 1905 bouwt de firma Desmet-Guequier er het huidige fabrieksgebouw: een stevig bakstenen gebouw met gietijzeren constructie, grote raampartijen en sheddaken om zo veel mogelijk natuurlijk licht binnen te halen. De gewelven en vloeren uit steen beperken het risico op brand.

Waar je nu de tuin met verplanten ziet, staat oorspronkelijk een ketelhuis met stoomketels voor de stoommachine die de spinnmachines aandrijft.

In 1975 sluit de fabriek haar deuren. Vandaag huist hier het bruisende Industriemuseum, waar grote en kleine verhalen de veelbewogen industriële geschiedenis weer helemaal tot leven wekken. Indrukwekkend én overdovend!

Tip: op de bovenste verdieping van het museum vind je het aller mooiste panorama over de Gentse binnenstad.

2 HUIDEVETTERSKAAI

Een huidenvetter is strikt genomen een persoon die gelode dierenhuiden verder bewerkt door ze met vet in te smeren. Later wordt de naam meer algemeen gebruikt voor personen die de huiden van leer maken. Een synoniem voor leerloaier.

In de 14e eeuw al is de Huidenvetterskaai het toneel van grote bedrijvigheid én de place to be voor leerloaiers.

1. Vroeger een textiel fabriek, vandaag het Industriemuseum, 2019 © Corlazzoli

7. Rolpaal, 2019 © Corlazzoli

8 GRAS- EN KORENLEI

Gras- en Korenlei vormen vandaag het toeristische hart van de stad; een eeuw geleden nog een bruisende binnenhaven. Grote binnenschepen lossen er katoenen. Steekkarren vervoeren het katoen vervolgens naar de pakhuizen en fabrieken in de stad.

9 ELEKTRISCH ONDERSTATION

In het begin van de jaren 1930 kent elektriciteit een onuitbare opmars. De Gentse Electriciteitsdienst bouwt tientallen elektriciteitscabines en onderstations.

Architect Jan-Albert De Bondt (1888-1969) ontwerpt dit onderstation in 1932, geïnspireerd door de expressionistische baksteenarchitectuur van de Amsterdamsche school. Het onderstation is het eerste modernistische gebouw in de historische binnenstad en geeft het vooruitstrevende imago van elektriciteit een gepast gelat. Het gebouw bestaat op dat moment uit het eigenlijke onderstation, een betaaldienst, kantoren en een woning voor de meester-gast. Bij het oorspronkelijk ontwerp komt nog een verdieping voor radiodistributie.

Een onderstation transformeert energie naar een lager spanningsniveau en voedt zo een onderliggend netwerk.

9. Het modernistische onderstation, 2019 © Corlazzoli

12 DE WAALE KROOK

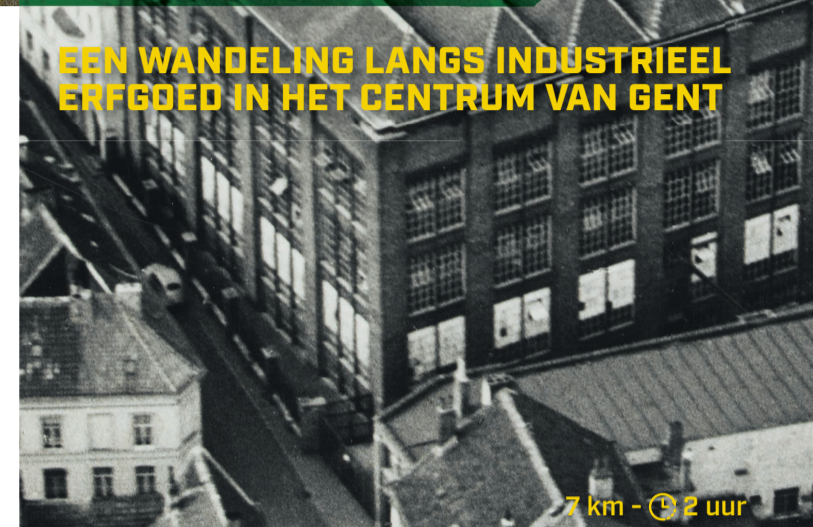
Het schiereilandje aan de Grote Huidenvettershoek, begrensd door Schelde en Keteivaart, is voor de middeleeuwse huidenvetters en leerloaiers de uitgelezen plek. Later komen er enkele textiel fabrieken en ook de gasfabriek van Louis Roelandt (1824). Hij overtuigt het Gentsche stadsbestuur om voortaan gas te gebruiken voor de verlichting van straten en openbare gebouwen. Het gas wordt gedestilleerd uit olie en kolen. Zo komen tal van schadelijke stoffen vrij. De ammoniakdampen zorgen voor een zeer onaangename geur. Een nabigelegen brouwer klaagt - waarschijnlijk gegrond - geregeld over geurhinder en bevuiling van zijn putwater.

Meer dan 100 jaar na de sluiting van de gasfabriek (1881) wordt de zwaar vervuilde grond gesaneerd. Vandaag is De Krook de thuisbasis van labo's, kantoren en ook de nieuwe stadsbibliotheek.

SPOREN VAN INDUSTRIEEL GENT

25. Detail van de bleekweides, Panoramisch zicht op Gent, 1534. © STAM

EEN WANDELING LANGS INDUSTRIEEL ERFGOED IN HET CENTRUM VAN GENT

7 km - 2 uur

25 BLEKERIJSTRAAT

De naam van deze straat verwijst naar de talrijke blekerijen die hier sinds de 16e eeuw gevestigd zijn.

Een blekerij is een bedrijf of een onderdeel van een bedrijf dat garens, weefsels en linnengoed een heldere kleur geeft. Eeuwenlang gebeurt dit op bleekweides. Vanaf de 19e eeuw gebruikt men hiervoor chemische processen. Blekerijen zorgden dan ook voor heel wat water- en bodemverontreiniging.

Het opvallende gebouw ter hoogte van huisnummer 50 is aanvankelijk een kopergeterij. Vandaag huist hier creatiehuis Kopergetery.

19. Binnenzicht van het zwembad Van Eyck vóór de verbouwing tot art-decostijl, 1927 © Archief Gent

24. De Centrale, 2019 © Corlazzoli

MEER WETEN

Smaakt de wandeling naar meer? Goed zo. Er valt nog heel wat te ontdekken over het Gentse industriële verleden. Breng gerust een bezoek aan de bibliotheek van het Industriemuseum, een schat aan kennis en expertise binnen het Belgische en internationale erfgoedveld. Je kan er bij expertisecentrum ETWIE ook terecht met vragen over het bredere technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed.

www.industriemuseum.be/nl/bibliotheek
www.industriemuseum.be/nl/etwie

Ontdek ook het ruime aanbod aan andere activiteiten, wandelingen en workshops van het Industriemuseum op www.industriemuseum.be. Je kan er ook naar hartenlust snuisteren in de verrassend veelzijdige museumcollectie!

Veel plezier!

SPOREN VAN INDUSTRIEEL GENT

EEN WANDELING LANGS INDUSTRIEEL ERFGOED IN HET CENTRUM VAN GENT

Slechts weinig mensen kunnen zich het Gent van honderd jaar geleden inbeelden, vol rokende fabrieksschoorstenen en dichtbevolkte beluiken.

Die bloeiende industriestad van toen laat ons vandaag kennismaken met enkele erfgoedpareltjes. Ga dus op wandel en neem een duik in het geweldige industriële verleden van de stad.

Langs het parcours vind je ook enkele fijne stopplaatsen voor een hapje en een drankje, een rustmoment of... een selfie.

Veel plezier!

19 BADHUIS VAN EYCK

Op 1 augustus 1886 opent badhuis Van Eyck de deuren als eerste overdekte 'zwemkorn' van Vlaanderen. Voor de dichtbevolkte arbeidersbuurt vormt het unieke badhuis een enorme troef. Textiel fabriek Lousbergs even verderop zorgt voor warm water. Er zijn ook baden voor individuele gebruikers; tot op vandaag kan je hier zo'n bad nemen. In 1932 krijgt het interieur een prachtige art deco uitstraling. Vanaf 1995 geldt het badhuis als beschermd monument. Bij de renovatie ervan kiest men voor het behoud en herstel van de oorspronkelijke 19e-eeuwse buitengevels en het interieur uit de jaren 1930.

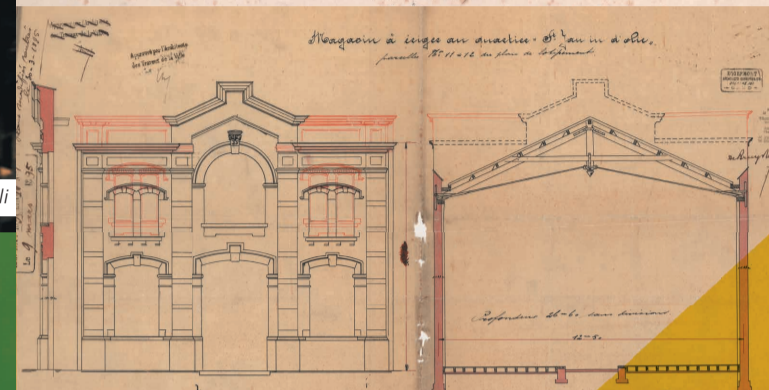
De voorgevel draagt nog de oorspronkelijke opschriften Bains en Badhuis. Aan de achterzijde staat een nieuw toegangsgebouw. Door de patrijspoorten in de hal van het zwembad kan je een blik werpen op het interieur.

18 KATOENSPINNERIJ LOUSBERGS

De familie Lousbergs, met Nederlandse roots, bouwt in de 19e eeuw een waar textielimperium uit. De katoenspinnerij van de Lousbergs aan de Reep is halverwege de 19e eeuw de grootste van Gent, met zo'n 1500 arbeiders.

18. Lithografie van de katoenspinnerij Lousbergs, 1840 © Archief Gent

21. Bouwplan van het pakhuis, 1895 © Archief Gent

20 BROUWERIJ EXCELSIOR

Het blauw-witte glasraam op de hoek van de IJkmeesterstraat en Nieuwpoort is het allerlaatste overblijfsel van brouwerij Excelsior. Van de vele brouwerijen die Gent indertijd telt, is Excelsior één van de grootste.

21 CAMPO NIEUWPOORT

Het gebouw van kunstencentrum CAMPO doet aanvankelijk dienst als pakhuis van vlasfabriek La Lys. De fabriek zelf ligt 2 km verder in de wijk Brugse Poort.

22 TEXTIELFABRIEK DIERMAN

Katoenspinnerij Dierman-Seth vestigt zich begin 19e eeuw aan de Ham. Het oudste gedeelte van het gebouw dateert uit 1828. In 1928 breidt het bedrijf langs de Keizer Leopoldstraat uit met een fabrieksgebouw van het Manchester-type. Het skelet is van gewapend beton. Op de muren zie je hier en daar een reliëf met gestileerde spoulen. Ze verwijzen naar de functie van het pand. Oorspronkelijk telt het gebouw vier bouwlagen met op de benedenverdieping een weverij en een twijnderij. De drie verdiepingen dienen als opslagplaats. Vandaag produceert textielbedrijf Milliken hier technisch textiel. Het gaat vaak om synthetische, ultraspecialiseerde textielproducten. De producten hebben tal van toepassingen, van astronautenpakken tot autobanden.

23 BELUIK ZONDER NAAMSTRAAT

In de jaren 1960 ligt in dit park nog een verwaarloosd beluik. Een beluik is een groep van kleine arbeidershuizen, in de 19e eeuw vaak gebouwd in de schaduw van de fabrieken. Het zijn kleine, minderwaardige woningen, gegroepeerd rond een koer en enkel te bereiken via een smalle doorgang aan de straatkant.

In de beluiken leven de arbeiders in erbarmelijke omstandigheden, dicht op elkaar, met gedeeld sanitair. In het midden van de jaren 1970 wordt het beluik onbewoonbaar verklaard. Tot de sloop wonen er nog honderden mensen, oude en nieuwe Gentenaars door elkaar. Je hoort er Gents, West-Vlaams, Berbers en Turks in één enkele straat. Gent telt dan nog zo'n 200 beluiken, die samen meer dan 2000 gezinnen huisvesten. Pas in de jaren 1980 heeft de stad aandacht voor de zware huisvestingsproblematiek die vooral de lagere inkomensgroepen al decennialang treft.

Aan de overkant van het park zie je een gerenoveerd beluik.

23. Het beluik aan de Regattenlaan in de jaren 1970 © AMSAB, collectie Marcus Hoenebalcke

BINNENTUIN HET HUIS VAN ALIJN (KRAANLEI 65)

Het Huis van Alijn, museum van het dagelijkse leven, heeft een café en een groot buitenterras in een feerrieke binnentuin. Het is het enige bewaarde Gentse godshuis, ooit een liefdadigheidsinstelling waar armen, zieken en ouderen verzorgd werden.

ESRA (SINT-JORISKAAL 17)

De beste pita van Gent! Getest en goedgekeurd door het voltallige museumteam van het Industriemuseum.

BRASSERIE PAKHUIS (SCHUURKENSTRAAT 4)

Dit karaktervolle pakhuis was de opslagplaats van de winkel Dutry Colson in de Veldstraat - oorspronkelijk een handelaar van ijzerwaren, later van verwarmingssystemen en huishoudartikelen.

DEN HOEK AF (VLAANDERENSTRAAT 1)

Bij Den Hoek Af kan je terecht voor ontbijt, lunch, apero of koffie. Vanop het terras kan je het standbeeld van Lieven Bauwens bewonderen.

17 LIEVEN BAUWENSPLEIN

Lieven Bauwens (1769-1822) smokkelt spinmachine Mule Jenny van Engeland naar Gent.

Bauwens is de zoon van een welstellend leerlooier. Al vroeg toont hij belangstelling voor werktuigkunde. Als industrieel spion maakt hij in Engeland kennis met de technische vernieuwingen in de katoenijverheid. Hij smokkelt vervolgens niet alleen onderdelen van een mechanische katoenspinnerij, maar brengt ook Britse technici over. Zo kan Gent snel profiteren van de technische innovaties in de textielindustrie. Doorheen de geschiedenis wordt Lieven Bauwens opgehemeld en afgekraakt. De ondernemer en zijn Mule Jenny hebben alleszins hun plek veroverd in de geschiedenisboeken.

Ondanks zijn betwiste figuur richt het Gentse stadsbestuur in 1885 een standbeeld voor Lieven Bauwens op.

17. Mule Jenny, topstuk van het Industriemuseum © Corlazzoli

20. Glasraam van voormalige brouwerij Excelsior, 2019 © Corlazzoli

22. Binnenzicht textiefabriek Milliken, 1965. Verpakking van afgewerkt textiel. © Industriemuseum

VOORUIT CAFÉ & TERRAS (SINT-PIETERSNIEUWSTRAAT 23)

Groot cultureel praai- en eetcafé in art-deco-interieur. Oorspronkelijk hart van de Gentse socialistische beweging. Bij mooi weer is het terras geopend!

BOEKHANDEL PAARD VAN TROJE (KOUTER 113)

Koffie en een goed boek, dat vind je hier. Geïnspireerd door de boekshops uit Londen en New York kan je hier snuisteren in het enorme boekenaanbod en genieten van een kopje koffie.

13 KATOENSPINNERIJ DE GANDT-VANDER SCHUEREN EN GASGLOEIKOUSJESFABRIEK SCHULZE

In de Korianderstraat 2 ziet katoenspinnerij De Gandt-Vander Schueren in 1839 het levenslicht. Het is één van de oudste textiel fabrieken in Gent. Later maakt ze als vlas- en werkstoomspinnerij deel uit van L'Association Linière. Vlasvezels worden er tot draden gesponnen. Van het vlasafval maakt men garens van mindere kwaliteit: werk. De fabriek neemt bijna het volledige bouwblok in, met verbindingen naar de Lammerstraat en de Sint-Pietersnieuwstraat.

In het begin van de 20e eeuw wordt het bedrijf omgevormd tot gasgloeikousjes-fabriek Emile Schulze. Een gasgloeikousje is een gewezen of gebreid netje dat in een gasbrander wordt geplaatst, rondom de opwaarts gerichte vlam. Dankzij deze uitvinding in 1885 neemt de lichtsterkte van gaslicht sterk toe.

Enkel het hoofdgebouw van de fabriek blijft bewaard. Pioniers van de Gentse industriële archeologie ijveren in de jaren 1970 voor het behoud ervan en verhinderen dat het pand onder de sloophamer verdwijnt. De fabriek is nu de laatste getuige van een bloeiende textielwijk met tientallen fabrieken.

14 VOORUIT

De socialistische coöperatie Vooruit bouwt in 1913 een eigen Feestlokaal. Het architecturale pronkstuk moet een 'opera voor de werkmens' worden. Onder het motto 'Kunst veredelt' krijgen de arbeiders onder meer een bioscoop, bibliotheek en theaterzaal. Samen met een café en een restaurant vormt dit een heus paleis voor verstrooiing, ontplooiing en politieke strijd. Decennialang is het Feestlokaal hét culturele bastion van de Gentse socialistische beweging. In 1982 wordt het omgevormd tot een onafhankelijk sociocultureel centrum, dat uitgroeit tot het kunstencentrum dat Vooruit vandaag is. Aan de overzijde van de straat, op de helling, zie je ook de imposante gevel van voormalig Dagblad Vooruit.

15 ZUIDSTATION

In 1837 bolt de eerste stoomtrein het Zuidstation binnen, aan het huidige Woodrow Wilsonplein. 'Den ijzeren weg' geeft een boost aan de verschillende Gentse industrieën. Tonnen ijzer, hout en steenkool worden er aangevoerd via het spoor.

15. Zicht op het Zuidstation met staketsel met draden voor telegrafie, eind 19e eeuw © Georges Rogge

16 HIPPOLIET LIPPENSPLEIN →

Door de industrialisering en de enorme bevolkingsgroei wordt de binnenstad in de tweede helft van de 19e eeuw overbevolkt, onhygiënisch en ongezond.

In deze wijk alleen al wonen zo'n 3000 textielarbeiders. Arbeidersbuurten worden broeihaarden van cholera, tyfus en pokken. Het stadsbestuur grijpt in. Vervuilde grachten en waterlopen worden overwelfd of gedempt. Stinkende fabrieken en armierige beluikhuizen maken plaats voor brede lanen en grote burgerhuizen. De burgerij maakt zich meester van de stad. Heel wat arbeiders vestigen zich bij de nieuwe bedrijven in het noorden, oosten en westen van de stad.

Op deze plek ontstaat een nieuwe boulevard, als verbinding tussen het zuidstation en het centrum van de stad.

16. Zicht op de Vlaanderenstraat, kant Zuidstation, 1905 © Archief Gent

BAR MITTE (MINNEMEERS 10)

In het funky museumcafé van het Industriemuseum is het heerlijk verpozen, zowel binnen als op het zonneterras in de museumtuin. Een lichte lunch, koffie of homemade limonade? In Bar Mitte kan het allemaal!

HET SPIJKER (PENSMAKT 3)

In dit voormalige korenstapelhuis proef je de sfeer van een echte bruine kroeg. Op het terrasje achteraan heb je een prachtig uitzicht op de Leie.

MEER SMULTIPS? [Neem een kijkje op visit.gent.be/nl/eten-drinken](http://www.visit.gent.be/nl/eten-drinken).